

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

16 ΜΑΪΟΥ 2011

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

‘Ο Κρητικός

1 [18.]

.....
.....
Έκοίταα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·
«Ἀστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»
Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἕνα ξοπίσω στ' ἄλλο
Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹
Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἂν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὅ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,
Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,
Μά τούς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,
Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμον ἀπαρατώντας.
5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,
Καί σχίζω δρόμον καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:
«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλιάδα ἀγιάζει;
Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὅ,τι σᾶς μοιάζει.
Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·
10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.
– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶτ' τῆς τρέμαν τά λουλούδια
Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγήκε μέ τραγούδια·
Ἐψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά ἢ φωνή της,
Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της·
Ἄστροπελέκι μου καλό ἐσεῖς κι ὅ,τι σᾶς μοιάζει.
Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός³ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρφεύει»).

1. ἀντήχαν = ἀντηχούσαν.

2. ἀχνός = ἀμυδρή φηγούρα, ἔτοιμη νά σβήσει.

3. τώρα ὀμπρός = μόλις, πρῖν ἀπό λίγο.

3 [20.]

Ακόμη ἐβάστωνε ἢ βροντή.....
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴
Ἦσυχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·
5 Κάτι κρυφό μυστήριον ἐστένεψε⁶ τῆ φύση
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἢ μέλισσα περνώντας,
10 Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάθη,
Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι
Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει
Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἐτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωρία της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χουσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.
Μονάδες 15
- B1.** Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.
α) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)
β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)
Μονάδες 20
- B2.** Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).
Μονάδες 20

4. σκίρτησε = «σκιστούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός =κοχλασμός, βράσιμο.

5. πάστρα =καθαρότητα, διαύγεια.

6. ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

- α) «**Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!**»
Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·
(σε μία παράγραφο 80 – 100 λέξεων) (μονάδες 15)
- β) **Ύψαλλε την Ανάσταση χαροποιά ή φωνή της,**
Κι έδειχνεν άνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί της· (σε μία παράγραφο 60 – 80 λέξεων) (μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρκορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρκορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εύδοκιά!¹ – Σάν έπαψαν στο ούράνιο περιγιάλι
Του φτάσιμού μας ή χαραίς² τ'ωπιά! – τὰ μύρια κάλλη,
Που³ μ' ένα βλέμμα έξάνοιξα⁴ τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμά και κρύα μου φάγηκάν, θυμούμενος έσένα.
Έπηρα δρόμο μακρυνό. Σάν πότε θα σε φέρη
Στην άγκαλιά μου ο Θάνατος ρωτούσα κάθε άστéρι,
Και όμπρός άπέρναα⁵ κ' έκανα σε Άνατολή και Δύση
Τό αγαπητό σου τ' όνομα γλυκά νά ήχολογήση.
Σε πλάγι ούράνιο, που ψυχή δέν ήτανε κάμμία,
Θλιμμένος χαμου έκάθισα. Στη μοναξιά τή θεία
Τα πρώτα της άγάπης μας εύτυχισμένα χρόνια
Μου φτερουγιάζανε όμπροστά, σάν τόσα χελιδόνια.
Στά μέρη, πούχαν μās ιδή⁶ τόσαις φοραις άντάμα,
Ό νοός μου ξαναγύριζε – κ' ίδες θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ότι θεωρούσε ό λογισμός έπαιωνε σώμα όμπρός μου,
Όταν δέν είναι πρόσκαιρο, σάν τ' άλλα έδῶ του κόσμου.

-
1. Εύδοκιά: το όνομα της αγαπημένης του Μάνθου
 2. ή χαραίς: οι χαρές
 3. που: που
 4. έξάνοιξα: είδα, διέκρινα
 5. άπέρναα: περνούσα
 6. πούχαν μās ιδή: που μας είχαν δει

ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράζη·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁸, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικήσης ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά⁹ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψη πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ τῆς.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ὁ Ὀρκος τοῦ Μαρκόρα*, Εκδόσεις Κανάκη,
σσ. 140-141.

7. Ὁποῦ: ποῦ

8. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου

9. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα